

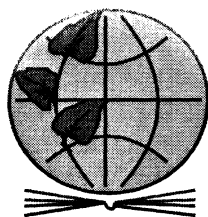

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ НАУК ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
КАФЕДРА ГЕОГРАФІЇ ТА МЕТОДИКИ ЇЇ НАВЧАННЯ
УМАНСЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ГЕОГРАФІЧНОГО ТОВАРИСТВА

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**Регіональної науково-практичної конференції
"Географічна освіта і наука Черкащини:
ретроспектива, сучасні проблеми і перспективи
розвитку"**

8 жовтня 2015 року

**(присвячена 25-й річниці відновлення спеціальності «Географія» в
Уманському державному педагогічному університеті
імені Павла Тичини)**

Умань - 2015

ЗМІСТ

<i>Браславська О.В.</i> ВІДНОВЛЕННЮ ГЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ Й НАУКИ В УМАНСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ – 25.....	3
<i>Барвінок Н.В.</i> РОЛЬ ОЙКОНІМІВ У ТУРИСТИЧНОМУ КРАЄЗНАВСТВІ КІРОВОГРАДЩИНИ.....	10
<i>Барщевська Н. М., Конякін С. М.</i> ОЦІНКА РЕКРЕАЦІЙНОГО НАВАНТАЖЕННЯ НА ЛАНДШАФТИ ЛІСОПАРКОВОГО УРОЧИЩА «ФЕОФАНІЯ».....	13
<i>Безлатня Л.О.</i> САКРАЛЬНІ ОБ'ЄКТИ МІЖЗОНАЛЬНОГО ГЕОЕКОТОНУ «ЛІСОСТЕП-СТЕП».....	17
<i>Берчак В.С.</i> ДОЛИННО-РІЧКОВІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ ЛАНДШАФТИ: СПЕЦИФІКА ПОНЯТТЯ.....	18
<i>Веселова О.А.</i> ОЦІНКА ПРИРОДНИХ ФАКТОРІВ ВІЯВУ ВІТРОВОЇ ТА ВОДНОЇ ЕРОЗІЇ ГРУНТОВОГО ПОКРИВУ УКРАЇНСЬКОГО СТЕПУ (НА ПРИКЛАДІ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ).....	21
<i>Волжаніна Г.О., Ситник О.І., Трохименко Т.Г.</i> МЕТЕОРОЛОГІЧНІЙ СТАНЦІЇ УМАНЬ – 130 РОКІВ.....	28
<i>Воловик В.М.</i> ЕВОЛЮЦІЯ САКРАЛЬНИХ ЛАНДШАФТІВ.....	31
<i>Герасименко О.В.</i> ІСТОРІЯ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРИРОДНИЧИХ ЗНАТЬ В СЕРЕДНЬО ШКОЛУ В УКРАЇНІ У ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ.....	34
<i>Денисик Г.І.</i> ЦЕНТРИ Й ОСЕРЕДКИ РОЗВИТКУ АНТРОПОГЕННОГО ЛАНДШАФТОЗНАВСТВА В УКРАЇНІ.....	37
<i>Дук Н.М., Суматохіна І.М.</i> ГЕОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ ПОРІВНЯНО З УКРАЇНОЮ.....	41
<i>Запорожець Л.М.</i> РОЛЬ МОТИВАЦІЇ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	45
<i>Клименко В.М.</i> ІНТЕГРАЦІЙНІСТЬ МІЖПРЕДМЕТНИХ ЗВ'ЯЗКІВ ШКІЛЬНИХ КУРСІВ ГЕОГРАФІЇ ТА ЕКОНОМІКИ.....	47
<i>Кобилін П.О.</i> ТЕРИТОРІАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ТОРГОВЕЛЬНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ РАЙОННОГО РІВНЯ (НА ПРИКЛАДІ БОРІВСЬКОГО РАЙОНУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ).....	49

<i>Козинська І.П., Мігалецька Л.М.</i> СВЕРДЛОВИНИЙ ТИП ПІДЗЕМНИХ ПРОМИСЛОВИХ ЛАНДШАФТІВ.....	52
<i>Кравцова І.В.</i> ІСТОРИКО-ГЕОГРАФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ САДОВО-ПАРКОВИХ ЛАНДШАФТІВ ПРАВОБЕРЕЖНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ.....	55
<i>Кугай М.С.</i> СУЧАСНИЙ СТАН ПІДГОТОВКИ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ ГЕОГРАФІЇ ДО ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ.....	57
<i>Купач Т.Г., Дом'яненко С.О.</i> МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ВПЛИВІВ ВІД РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЛАНДШАФТИ.....	60
<i>Лаврик О.Д.</i> ВОДНО-БЕРЕГОВІ ГЕОЕКОТОНИ В РІЧКОВИХ ЛАНДШАФТАХ І РІЧКОВИХ ЛАНДШАФТНО-ТЕХНІЧНИХ СИСТЕМАХ ДОЛИНИ ПІВДЕННОГО БУГУ.....	64
<i>Максютов А.О.</i> ГЕОГРАФІЯ КУЛЬТУРИ ТА РЕЛІГІЙ - ВАЖЛИВИЙ НАПРЯМОК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	67
<i>Медвідь Л.І., Кампов Н.С.</i> РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ІНФРАСТРУКТУРИ СІЛЬСЬКОЇ О ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ.....	71
<i>Мельнічук М.М., Безсмертнюк Т.П.</i> ВИКОРИСТАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ЛАНДШАФТНИХ ПАРКІВ УКРАЇНИ В РЕКРЕАЦІЇ ТА ТУРИЗМІ.....	75
<i>Недзвецька Т.Г., Ситник О.І.</i> ГАЙВОРОНСЬКА ВУЗЬКОКОЛІЙКА: ІСТОРІЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ.....	78
<i>Пазинич В.Г., Стецюк В.В.</i> ПРО ПОВЕНІ ІСТОРИЧНОГО ЧАСУ У ДОЛИНІ ДНІПРА ПОБЛИЗУ КИЄВА.....	82
<i>Половка О.А.</i> НАУКОВА ІДЕЯ ПЕРШОПОЧАТКУ ФАЛЕСА ТА ЇЇ ВТІЛЕННЯ В ПРИРОДНИЧИХ НАУКАХ.....	90
<i>Половка С.Г.</i> СПІВПРАЦЯ УМАНСЬКИХ ВНЗ У НАПРЯМІ ФАХОВИХ ПРАКТИК ІЗ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН В УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТАХ.....	92
<i>Рак А.В.</i> БОЛОТА ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ВИКОРИСТАННЯ.....	94
<i>Хлевнюк О.Я., Білоус Л.П.</i> ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ГАЙВОРОНЩИНИ.....	98

XVIII століть пов'язані з відомими польськими магнатами. Після укладання Люблінської унії (1569 року) Правобережний лісостеп України став одним із об'єктів посиленої магнатської експансії, яка відбувалася завдяки королівським данинам; як наслідок шлюбних контрактів; через встановлення адміністративного контролю над південними землями України – Брацлавщиною та південною Київщиною. Після трьох поділів Польщі Правобережна Україна увійшла до складу Російської Імперії, що тепер поширювала свій вплив на цю територію. У останні десятиріччя XVIII століття будівництво дворянських маєтків набуло великого розмаху. Наказ Петра III „О вольности дворянства” ініціював будівництво дворянських маєтків не лише в столиці, але й на периферії. Згодом, у 1785 році, Катерина II, підтвердивши ці привілеї дворянства, надала їм ряд інших. Це сприяло тому, що багато дворян, залишивши державну службу, роз'їхалися на свої землі і почали займатися сільським господарством й облаштуванням маєтків. Садиби стали місцем постійного перебування поміщиків-дворян. А.П. Вергунов, В.А. Горохов [1] зазначають, що швидким темпам будівництва маєтків сприяли два основні чинники: дворяни отримали можливість використовувати працю кріпаків; відбувся процес перетворення натурального виробництва у товарне. У останні десятиріччя XVIII століття Росія вела поживлену торгівлю з країнами Західної Європи, зокрема з Англією. Завдяки вигідному збуту продукції поміщики отримали можливість витратити великі суми на будівництво, „виписувати” з-за кордону художників і садівників. Дворяни цікавилися розвитком науки, мистецтва, намагалися бути на рівні сучасної європейської культури. Це й пояснює ту увагу, що приділялася питанням, пов'язаним із будівництвом заміських резиденцій.

У першій половині XIX століття ряд історичних подій вплинули на садово-паркове будівництво. Континентальна блокада, введена Наполеоном у 1806 році, позбавила поміщиків частини прибутку від продажу зерна у Англію, що негативно позначилося на матеріальному становищі маєтків. Також вплинуло зменшення кількості робочих рук, збіднення селян, народні хвилювання. „Золоте століття” дворянства добігало до свого завершення, поміщики були змушені остаточно відмовитися від натурального виробництва і перейти на товарне, розглядаючи свої маєтки як безпосереднє джерело прибутків.

Зі здобуттям незалежності, формуванням основ ринкової економіки в Україні у 90-х роках XX століття, а також на початку XXI століття

змінилася соціальна стратифікація суспільства. Як результат, тепер ландшафтознавці ведуть мову про так званий особистий ландшафт. М.Д. Гродзинський [2] наводить яскравий приклад формування садово-паркових ландшафтів у сучасних умовах. „... Цікавим феноменом є масиви котеджної забудови навколо великих міст України, створені упродовж останнього десятиліття роками людьми з достатком вище середнього. При освоєнні котеджних ділянок їх власники діяли абсолютно неузгоджено між собою. Культурні смаки одного із них дозволили влаштувати на своїй ділянці охайний сад з органічно вписаним у нього будинком. Смаки та культура його сусідів зумовили зведення незграбного, але розміром на всю свою ділянку будинку із побутового каменю. Інший сусід, демонструючи свою любов і повагу до східної культури, звів щось на зразок японської пагоди, оточеної чимось на зразок східного саду каменів” [2, с. 228]. Культура кожної окремо взятої людини є відображенням масової суспільної культури. Культура кожної особистості знаходиться у певній узгодженості з соціально визначеними суспільними нормами та правилами. Окрім того, вираженням своєї індивідуальності, освіченості, культурних смаків, поглядів і, можливо, власного бачення середовища, світосприйняття є створення і впорядкування території, що належить людині.

Список використаних джерел:

1. Вергунов А. П. Русские сады и парки / А. П. Вергунов, В. А. Горохов. – М. : Наука, 1987. – 412, [4] с.
2. Гродзинський М. Д. Пізнання ландшафту: місце і простір : монографія: у 2 т. / М. Д. Гродзинський. – К. : Видавничо-поліграфічний центр „Київський університет”, 2005. – Т. 2. – 503, [1] с.

СУЧАСНИЙ СТАН ПІДГОТОВКИ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ ГЕОГРАФІЇ ДО ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ

*Кухай М.С., викладач кафедри географії та методики її
навчання Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини*

E-mail: kuhaymaryna0605@gmail.com

Загострення глобальних екологічних проблем сучасної цивілізації зумовлює дедалі більшу увагу суспільства до питань екологічного виховання молодого покоління. Важлива роль у цьому процесі належить учителю, який створює систему формування та збереження екологічних

знань, моральності, передачі всього накопиченого екологічного досвіду наступним поколінням і всім тим людям, які здатні нести відповідальність за майбутнє цивілізації.

Особливо гостро постає ця проблема у процесі підготовки майбутніх учителів географії. Адже діяльність вчителя географії покликана сформувати в учнів гуманістичний світогляд, виховання дбайливих господарів, любові до рідного краю, набуття умінь і навичок адаптації до навколишнього середовища, адекватної поведінки в ньому.

На думку В. Максаковського, зараз у географічній науці чітко проявилися чотири найважливіших напрямки: гуманізація, соціологізація, екологізація, економізація, домінуючою серед яких є екологізація [8].

Наукові основи екологізації шкільної географічної освіти складають фундаментальні та прикладні дослідження з географії за напрямками: геоекологія, природокористування, глобальна екологія, урбоекологія.

У дослідженнях методистів-географів (М. Баранського [1], Н. Винокурової [4], А. Даринського [6], С. Коберніка [9], Н. Муніч [10]) обґрунтовані важливість і шляхи екологізації шкільної географії в контексті екогуманістичної та культурологічної тенденцій.

Загальновідомим є інтегративний потенціал географічної науки. В дослідженні даного напрямку працюють багато вчених, зокрема Г. Арнаутов [1], А. Даринський [6] та ін..

Особлива роль відводиться інтеграції географічної науки з екологією. Проте, як показало власне дослідження та аналіз наукових робіт (А. Дамасевич [5], Т. Кучер [7], С. Совгіра [11], О. Тімець [12] та ін.. на практиці в освітньому процесі цей принцип реалізується не повною мірою, що зумовлено недостатньою підготовленістю вчителів викладати географію на основі сучасних екологічних вимог педагогічної науки і соціальної практики.

У цілому, вивчення сучасного стану процесу підготовки майбутніх учителів географії до екологічного виховання учнів показує, що авторами розглядаються різні аспекти цієї проблеми. Однак все ще залишаються дискусійними питання змісту екологічного виховання, умов ефективної екологічної підготовки майбутніх учителів, критеріїв оцінки готовності студентів до екологічного виховання учнів. Недостатньо розкрито шляхи цілісної підготовки студентів педагогічного ВНЗ до цієї роботи в системі навчальних занять, педагогічної практики та позааудиторної роботи у їх взаємозв'язку.

Однак, незважаючи на те, що протягом останніх десятиліть проблемам екологічної освіти та виховання вченими-педагогами і практиками приділяється чимало уваги, очевидно, що ефективність розвитку екологічної вихованості молодого покоління і якість підготовки педагогічних кадрів до організації процесу екологічного виховання не відповідають вимогам часу.

У той же час дослідження показало, що для того, щоб процес підготовки майбутніх учителів географії до екологічного виховання учнів проходив успішніше, необхідно: у зміст фахових дисциплін включити матеріали, орієнтовані на підвищення рівня екологічних знань; за рахунок засобів педагогічного ВНЗ створити екологічно-орієнтовану матеріальну базу, необхідну для якісної організації навчально-виховного процесу; ширше використовувати можливості позааудиторної діяльності та екологічно зорієнтованого потенціалу географічних дисциплін для професійного становлення студентів педагогічного ВНЗ; ширше практикувати роботу в різноманітних комплексних екологічних заходах, де задіяно не лише студентів, а й учнів, і охоплюють весь спектр екологічно доцільних видів діяльності; активніше включати студентів у природоохоронну роботу.

Список використаних джерел:

1. Арнаутов Г. Ю. Теория и практика профориентационной и экологической направленности системы школьного географического образования : автореф. дис. на соиск. науч. степени докт. пед. наук : спец. 13.00.02. «Теория и методика обучения и воспитания (по областям и уровням образования)» / Г. Ю. Арнаутов. – СПб, 2003 – 43 с.

2. Баранский Н. Н. Каким должно быть преподавание географии в педагогических институтах: методика и опыт / Н. Н. Баранский // География в школе. – 2004. – №4. – С. 37–40.

3. Бірюкова Н. В. Удосконалення методичної підготовки майбутніх вчителів географії / Н. В. Бірюкова // Географічна наука та освіта в Україні : зб. наук праць. – К., 2000. – С. 60.

4. Винокурова Н. Ф. Интеграция экологических знаний / Винокурова Н. Ф. – Нижний Новгород : Изд-во Волго-Вятской академии гос. службы, 1996. – 76 с.

5. Дамасевич А. Н. З досвіду формування екологічних знань студентів-географів / А. Н. Дамасевич, Н. В. Максименко, В. Ю. Некос // Сучасні

географічні проблеми Української РСР : тези доп. 6 з'їзду Географічного товариства УРСР. – К., 1990. – С. 339–340.

6. Даринский А. В. Так начинались исследования по методике географии / А. В. Даринский // География в школе. – 2000. – № 1. – С. 45–48.

7. Кучер Т. В. Экологическое образование учащихся в обучении географии : пособ. для учит. / Кучер Т. В. – М. : Просвещение, 1990. – 127 с.

8. Максаковский В. П. Географическая культура : учеб. пособ. для студ. вузов / Максаковский В. П. – М. : ВЛАДОС, 1998. – 416 с.

9. Методика викладання географії / за ред. С. Г. Коберніка. – К. : Стафед-2, 2000. – 320 с.

10. Методика викладання географії / упоряд.: Н. Муніч, В. Серебряй. – К. : Ред. загальнопед. газ., 2005. – 128 с.

11. Совгіра С. В. Теоретико-методичні основи формування екологічного світогляду майбутніх учителів у вищих педагогічних навчальних закладах : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04 / Совгіра Світлана Василівна. – Луганськ, 2009. – 567 с.

12. Тімець О. Професійна підготовка майбутнього вчителя географії: взаємозв'язок когнітивного, операційного і особистісного компонентів його фахової компетентності / Оксана Тімець // Проблеми підготовки сучасного вчителя : [зб. наук. праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / ред. кол. : Побірченко Н. С. (гол. ред.) та ін.]. – 2010. – Вип. 2. – С. 46–53.

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ВПЛИВІВ ВІД РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЛАНДШАФТИ

*Купач Т.Г., кандидат географічних наук, доцент кафедри географії України Київського національного університету імені Тараса Шевченка
E-mail: tan_kup@ukr.net*

*Дем'яненко С.О., кандидат географічних наук, асистент кафедри географії України Київського національного університету імені Тараса Шевченка
E-mail: smuga@i.ua*

Вивченням впливів рекреаційної діяльності на ландшафти та рекреаційним ландшафтам зокрема присвячена значна кількість робіт. Рекреаційним ландшафтом, в науковій літературі, прийнято вважати ландшафт, що придатний для здійснення певного виду рекреаційної

діяльності пов'язаних із використанням рекреаційних якостей ландшафту [4]. Зростання кількості людей в процесах рекреаційного освоєння обумовлює постійне розширення територій, що охоплені рекреаційною діяльністю. Рекреаційна цінність ландшафтів збільшується від урізноманітненості виділів рекреаційної діяльності через різні системи занять. Таким чином, підвищується рівень впливів рекреантів на ландшафти. Інтенсивність рекреаційного освоєння і, відповідно, сила впливу рекреаційної діяльності на ландшафт обумовлюється вибірковістю ландшафту рекреантом [1]. Виявлення та характеристика вибіркової рекреантом ландшафту в багатьох випадках залежатиме від тих видів рекреаційної діяльності, що можливі в умовах різних типів рекреаційних ландшафтів. Саме через види рекреаційної діяльності в межах конкретних ландшафтів можливо спрогнозувати поведінку рекреанта і, відповідно, силу та характер впливу на ландшафт. Урізноманітненість видового складу рекреаційної діяльності в межах ландшафту може відмінюватись в залежності від часового масштабу: довготривала рекреація (стаціонарний відпочинок) чи короткотривала рекреація (тимчасовий відпочинок), а також від «організованості» чи «неорганізованості» рекреантів. Практично повсюдно буде спостерігатися сильний зв'язок із обиранням заняття під час відпочинку із типом ландшафту та його рекреаційними якостями. Вибірковість занять рекреантів має і зворотну реакцію в системі «ландшафт-рекреант» та призводить до змін та деградації самого ландшафту. Паралельно зміна станів ландшафту внаслідок такого інтенсивного рекреаційного освоєння визначає втрату якостей наявних рекреаційних ресурсів ландшафту, і впливає на зниження його рекреаційної цінності [1].

У зв'язку із цими проблемними питаннями виникає потреба регулювання та оптимізації рекреаційного навантаження на ландшафти з метою запобігання ландшафтній деградації та збереження комфортних умов для здійснення рекреаційної діяльності. Сутність регулювання лежить в колі екологізації навантаження на ландшафти, тобто такого, що не перевищуватиме меж природнього відновлення ландшафтів, через встановлення обґрунтованих норм рекреаційного впливу на ландшафти.

Таке нормування можливо через обґрунтування рекреаційної ємності ландшафту. Кожжен ландшафт, що характеризується певним ступенем рекреаційного освоєння має рекреаційну ємність: $W=N*S$ (де: W – рекреаційна ємність, N – значення допустимого навантаження, S –

УДК [91+504](063)
ББК [26.8+28.081]я431
Г 35

Редакційна колегія:

- Браславська О.В.* – доктор педагогічних наук, професор, зав. кафедри географії та методики її навчання, УДПУ імені Павла Тичини, голова оргкомітету.
Половка С.Г. – доктор геологічних наук, професор кафедри географії та методики її навчання, УДПУ імені Павла Тичини, заступник голови оргкомітету.
Денисюк Г.І. – доктор географічних наук, професор, зав. кафедри географії, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського.
Якимчук Р.А. – кандидат біологічних наук, доцент, декан природничо-географічного факультету, УДПУ імені Павла Тичини.
Кравцова І.В. – кандидат географічних наук, доцент, УДПУ імені Павла Тичини.
Ситник О.І. – кандидат географічних наук, доцент, УДПУ імені Павла Тичини.
Лаврик О.Д. – кандидат географічних наук, доцент, УДПУ імені Павла Тичини.

Географічна освіта і наука Черкащини : ретроперспектива, сучасні проблеми і перспективи розвитку, м. Умань, 8 жовтня 2015 р. / відп. ред. О. В. Браславська – Умань : ВПЦ «Візаві», 2015. – 104 с.

Збірник містить матеріали, доповіді та тези, якими охоплено широкий спектр географічних і екологічних досліджень. Під час роботи конференції висвітлено такі питання: географічна освіта – поступ до європейського виміру; інноваційні технології в навчанні географії і туризму; сучасні проблеми географічної освіти у ВНЗ і школі; фізична географія та геоecологія: сучасні проблеми і тенденції розвитку; теоретичні і прикладні питання економічної, соціальної й політичної географії України та зарубіжних країн; світове господарство і сучасні тенденції його розвитку; організація краєзнавчо-туристичної роботи у навчальних закладах; туристсько-рекреаційний простір України і зарубіжних країн.

УДК [91+504](063)
ББК [26.8+28.081]я431

© Кафедра географії та методики її навчання, 2015
© Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, 2015